

Somalia: Statsborgerskap

- Tillater Somalia dobbelt statsborgerskap?
- Hvem kan få somalisk statsborgerskap?

Innledning og kilder

Denne responsen gir en kort redegjørelse av utvalgte forhold knyttet til somalisk statsborgerskap. Responsen bygger i hovedsak på informasjon og kunnskap som Landinfo har opparbeidet seg gjennom sitt arbeid med Somalia gjennom over ti år, herunder møter og samtaler med representanter for somaliske myndigheter og andre ressurspersoner på reiser i ulike deler av Somalia og nabolandene.

Senest under en informasjonsinnhentingsreise til Mogadishu, Kismayo og Nairobi i februar 2019, tok Landinfo opp denne tematikken blant annet med representanter for Somalias direktorat for innvandring og statsborgerskap (Immigration & Naturalization Directorate – IND), som kontrollerer og godkjenner søknader om somalisk pass.

Somalia aksepterer dobbelt statsborgerskap

Lovverk

Artikkel 10 i Somalias gjeldende statsborgerskapslov av 1962 slår fast følgende:

«Any Somali citizen who:

a) having established his residence abroad, voluntarily acquires foreign citizenship or the status as subject of a foreign country;

b) having established his residence abroad, and having acquired, for reasons beyond his will, foreign citizenship or the status as subject of a foreign country, declares to renounce Somali citizenship;

c) being abroad and having accepted employment from a foreign Government or voluntarily serving in the armed forces of a foreign country, continues to retain his post, notwithstanding the notice from, the Somali Government that, unless he leaves the employment or the service within a definite period of time, he shall lose Somali citizenship;

shall cease to be a Somali citizen.»

Artikkel 10 punkt 4 i Transitional Federal Charter av februar 2004 slår imidlertid fast følgende:¹

Every Citizen of the Somali Republic shall be entitled to retain their citizenship notwithstanding the acquisition of the citizenship of any other country.

Aksept for dobbelt statsborgerskap fremgår også i artikkel 8 punkt 3 i Somalias provisoriske grunnlov av august 2012:

A person who is a Somali citizen cannot be deprived of Somali citizenship, even if they become a citizen of another country.

Praksis

Det er ingen tvil om at Somalia i praksis tillater dobbelt statsborgerskap (IND, Mogadishu 2019; Somalias ambassade i Nairobi 2017). At dette er tilfellet, underbygges av at mange av Somalias politiske ledere i nyere tid også har vært borgere av andre land. Hassan Ali Khaire, tidligere statsminister, er for eksempel også norsk statsborger (Sætran 2017), mens nåværende statsminister, Mohamed Hussein Roble, også har svensk statsborgerskap (NTB 2020).

Aksept for dobbelt statsborgerskap ble som vist over formelt nedfelt i 2004 og 2012, uten at statsborgerskapsloven av 1962 ble revidert. Det er imidlertid uklart i hvilken grad forbudet mot dobbelt statsborgerskap i det hele tatt ble håndhevet før dette. Somaliske statsinstitusjoner brøt sammen i 1991 og somalisk lovgivning har i liten grad blitt håndhevet etter dette.

¹ Transitional Federal Charter knytter seg til Transitional Federal Government, som var den internasjonalt anerkjente styresmakten i Somalia fra 2004 til 2012. Charterets artikkel 3 punkt 2 slår fast at «[...] If any law is inconsistent with this Charter the Charter shall prevail.»

Enhver etnisk somalier kan bli somalisk statsborger

Lovverk

Somalias gjeldende statsborgerskapslov av 1962 åpner for at enhver «somalier» i og utenfor Somalia kan få somalisk statsborgerskap. Dette fremgår i lovens paragraf 2:

Any person:

- a) whose father is a Somali citizen;
- b) who is a Somali residing in the territory of the Somali Republic or abroad and declares to be willing to renounce any status as citizen or subject of a foreign country

shall be a Somali Citizen by operation of law.

«Somalier» defineres i lovens paragraf 3:

For the purpose of this law, any person who by origin, language or tradition belongs to the Somali Nation shall be considered a "Somali".

«Somalier» er altså ikke avgrenset til personer fra Somalia, men omfatter etniske somaliere generelt. Denne definisjonen reflekterer den pansomaliske tankegangen som rådet da statsborgerskapsloven ble utarbeidet.

I denne sammenheng er det på sin plass å bemerke at området hvor etniske somaliere er tradisjonelt hjemmehørende, strekker seg langt utover Somalias grenser. De somaliske områdene på Afrikas horn ble i sin tid kolonisert av henholdsvis Italia, Storbritannia, Frankrike og Etiopia. Italiensk Somaliland og Britisk Somaliland ble i 1960 til Somalia, mens Fransk Somaliland senere ble til Djibouti og de resterende områdene (for)ble en del av Etiopia og Kenya.

Det pansomaliske prosjektet om å utvide Somalias grenser til å romme alle etniske somaliere på Afrikas horn, stoppet opp da Somalia tapte Ogaden-krigen mot Etiopia i 1978.² De sosiale, kulturelle og økonomiske båndene mellom etniske somaliere i Somalia, Kenya, Etiopia og Djibouti er imidlertid fortsatt svært sterke.³ I dag lever etniske somaliere også i mange andre land, både i Afrika,

² Somalia startet Ogaden-krigen for å erobre den østlige delen av Etiopia, hvor befolkningen i all hovedsak er etnisk somalisk. Denne delen av Etiopia ble tidligere omtalt som «Ogaden», men utgjør i dag en etiopisk delstat kjent som Somali-regionen. Det tidligere navnet henspiller på at Ogaden er den dominerende klanen i Somali-regionen i Etiopia. I likhet med mange andre klaner, er Ogaden-klanen tradisjonelt hjemmehørende i flere av landene på Afrikas horn, i dette tilfellet også sørlige deler av Somalia og nordøstlige deler av Kenya.

³ Drømmen om et Stor-Somalia og de sterke båndene mellom etniske somaliere på tvers av landegrensene på Afrikas horn gjenspeiles også i den femtakkete «enhetsstjernen» i Somalias

Europa, Midtøsten, Nord-Amerika og andre steder. Også her er de sosiale båndene med etniske somaliere andre steder i verden sterke (Landinfo 2020b).

Praksis

Som allerede nevnt, brøt somaliske statsinstitusjoner sammen i 1991 og somalisk lovgivning har i liten grad blitt håndhevet etter dette. Den somaliske staten er i dag under gjenoppbygging, men statlige institusjoner har fortsatt svært begrenset kapasitet og territoriell tilstedeværelse.⁴ Somaliske myndigheter har ingen oversikt over egen befolkning, og borgere registreres normalt av myndighetene først dersom de søker om somalisk pass (Landinfo 2020a).

Da somaliere flest ikke har ID-dokumenter, kreves ingen underlagsdokumenter ved søknad om pass (IND, møter i Mogadishu og Kismayo 2019; Somalias ambassade i Nairobi, møte i Nairobi 2019). Søknadsprosessen baserer seg på muntlig informasjon som søker selv oppgir. Søkere bes også om å oppgi en referanseperson, typisk en klanrepresentant. Det er ingenting som tyder på at myndighetene systematisk etterprøver opplysningene som oppgis, for eksempel ved å kontakte referansen.

Både IND i Mogadishu (møte i 2019), IND i Kismayo (møte i 2019) og Somalias ambassade i Nairobi (møter i 2017 og 2019), var tydelige på at opprinnelse eller botid innenfor grensene av staten Somalia ikke er avgjørende for om en etnisk somalier kan få somalisk pass. Kildene underbygget dette ved å vise til at også etniske somaliere fra Djibouti, Etiopia, Kenya og andre land kan få somalisk pass. Avklaring av søkers klan tilhørighet, det vil si slekt på farsiden, inngår derimot som en viktig del av intervjuet som søkere må gjennomføre. Etniske somaliere flest, både i og utenfor Somalia, tilhører en klan. De ulike klanene har ulike tradisjonelle hjemområder, hvor de dominerer. Slike hjemområder følger ikke landegrensene, og klaner flest er tradisjonelt hjemmehørende ikke bare i Somalia, men også i Djibouti, Etiopia og/eller Kenya (se klankart i SEM 2017, s. 27-28).

Enkelte kilder påstår iblant at somaliske myndigheter kun anser «somalier fra Somalia» som somaliske statsborgere. Slike påstander tåler erfaringsmessig ikke dagens lys dersom de etterprøves med oppfølgingsspørsmål. Som nevnt over, opplyser selv IND i Mogadishu, som er etaten som faktisk avgjør hvorvidt en søker får somalisk pass eller ikke, at enhver etnisk somalier kan få somalisk pass, uavhengig av om vedkommende er fra Somalia eller ikke. En vestlig diplomat med lang erfaring fra Somalia og somaliske forhold (møte i Nairobi 2019), uttalte at det er «helt fundamentalt» at enhver etnisk somalier kan få somalisk pass.

flagg, hvor hver takk representerer henholdsvis Somalia, Somaliland (som erklærte uavhengighet fra Somalia i 1991), Djibouti, Somali-regionen i Etiopia og de somaliske områdene i Kenya.

⁴ Somaliske myndigheter sin tilstedeværelse er svært begrenset. I Sør-Somalia begrenser denne seg i hovedsak til større byer (Landinfo 2019b og 2021).

Det er ingenting som tyder på at kravet i paragraf 2b om å si fra seg andre lands statsborgerskap blir gjort gjeldende. Som det fremgår over, tillater Somalia dobbelt statsborgerskap, selv om statsborgerskapsloven formelt forbyr dette.

Etniske minoritetsgrupper i Somalia

Det store flertallet av befolkningen i Somalia er etnisk somalisk og tilhører en klan. Det finnes imidlertid også etniske minoritetsgrupper i Somalia, herunder Jareer, Bajuni og Benadir. Disse har et ikke-somalisk etnisk opphav og står i utgangspunktet utenfor det somaliske klansystemet. Jareer og Bajuni har en lav status i det somaliske samfunnet, men dette er ikke nødvendigvis tilfellet for Benadir.⁵

Ifølge Bronwen Manby, en ledende ekspert på statsborgerskapslovgivning i Afrika (2021, s. 58), kan det være vanskelig for medlemmer av minoritetsgrupper i Somalia å få somalisk pass, særlig hvis de er født og oppvokst som flyktninger utenfor Somalia. Manby viser her spesielt til Jareer.

Både IND (møte i Kismayo 2019) og Somalias ambassade i Nairobi (2019) underbygget ovennevnte ved å gi uttrykk for at søkere som ikke er etnisk somalisk, behandles annerledes ved at de må «bevise» at de er fra Somalia for å få somalisk pass. Ved denne vurderingen ses det ifølge kildene først og fremst hen til hvorvidt søker behersker somalisk. Videre kan det ifølge kildene stilles strengere krav til referansen som disse søkerne oppgir, ved at referansen ikke kan være «hvem som helst», men helst et parlamentsmedlem eller en annen «kjent» person. Kildene forklarte at søknadsprosessen for søkere som ikke er etnisk somaliske derfor kan være «tidkrevende». Kildene ga uttrykk for at dette særlig gjelder Jareer og Bajuni, men ikke nødvendigvis Benadir.

⁵ Jareer består av ulike grupper som tradisjonelt lever i landsbyer og dyrker jorden langs elvene Juba og Shabelle i Sør-Somalia. Noen er etterkommere av den bantu-talende befolkningen som opprinnelig holdt til i denne delen av Somalia, mens andre er etterkommere av slaver som ble brakt til dette området fra Tanzania og andre afrikanske land (Landinfo 2005). Bajuni har en sammensatt etnisk bakgrunn og er tradisjonelt bosatt på Bajuni-øyene og langs kysten sør for byen Kismayo i Sør-Somalia og i Kenya (Landinfo 2010). Benadir omfatter ulike slektskapsgrupper som er etterkommere av arabiske og persiske handelsmenn som slo seg ned i kystbyene som strekker seg fra Mogadishu og sørover (Landinfo 2019a). Benadir er en geografisk referanse til dette området.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Landinfo (2005, 8. april). *Jareer (bantu) befolkningen i Somalia*. Oslo: Landinfo. Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen.
- Landinfo (2010, 16. februar). *Bajuni-øyene*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia-temanotat-Bajuni-%C3%B8yene.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Landinfo (2019a, 21. mai). *Rer-Hamar-befolkningen i Mogadishu*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/05/Respons-Somalia-Rer-Hamar-befolkningen-i-Mogadishu-21052019.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Landinfo (2019b, 21. mai). *Al-Shabaab-områder i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/02/Somalia-respons-Al-Shabaab-omr%C3%A5der-i-S%C3%B8r-Somalia-21052019.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Landinfo (2020a, 6. mars). *Somalia: Identitetsdokumenter, sivilregistrering og offentlig forvaltning*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/03/Somalia-temanotat-Identitetsdokumenter-sivilregistrering-og-offentlig-forvaltning-06032020.pdf> [lastet ned 25. mars 2022]
- Landinfo (2020b, 25. juni). *Klan, familie, migrasjon og bistand ved (re)etablering*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/06/Respons-Somalia-Klan-familie-migrasjon-og-bistand-ved-reetablering-25062020.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Landinfo (2021, 3. juni). *Somalia: Det generelle voldsbildet og al-Shabaabs aktivitet i ulike deler av landet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2021/06/Respons-Somalia-Det-generelle-voldsbildet-og-al-Shabaabs-aktivitet-i-ulike-deler-av-landet-030621.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Manby, B. (2021, desember). *Citizenship and Statelessness in the Horn of Africa*. Nairobi: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/pdfid/61c97bea4.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]

- NTB (2020, 18. september). Svensk statsborger blir Somalias nye statsminister. *Dagsavisen*. Tilgjengelig fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/verden/2020/09/18/svensk-statsborger-blir-somalias-nye-statsminister/> [lastet ned 18. mars 2022]
- SEM, dvs. Statssekretariat für Migration (2017, 31. mai). *Focus Somalia: Clans und Minderheiten*. Bern: SEM. Tilgjengelig fra <https://www.sem.admin.ch/dam/data/sem/internationales/herkunftslander/afrika/som/SOM-clans-d.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- [Somalias provisoriske grunnlov] (2012, 1. august). *The Federal Republic of Somalia – Provisional Constitution*. Tilgjengelig fra <http://hrlibrary.umn.edu/research/Somalia-Constitution2012.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- [Somalias statsborgerskapslov] (1962, 22. desember). *Law no. 28 of 22 December 1962 on Somali citizenship*. Tilgjengelig fra <http://citizenshiprightsafrika.org/wp-content/uploads/1962/12/Somalia-Citizenship-Law-1962-full.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]
- Sætran, F. (2017, 23. februar). Nordmann ny statsminister i Somalia. *Aftenposten*. Tilgjengelig fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/nyKn/nordmann-ny-statsminister-i-somalia> [lastet ned 18. mars 2022]
- Transitional Federal Charter (2004). *The Transitional Federal Charter of the Somali Republic*. Tilgjengelig fra <https://www.ilo.org/dyn/travail/docs/2177/Transitional%20Federal%20charter-feb%202004-English.pdf> [lastet ned 18. mars 2022]

Muntlige kilder

- IND, dvs. Immigration & Naturalization Directorate, møter i Mogadishu 11. februar 2019 og Kismayo 13. februar 2019.
- Somalias ambassade i Berlin, møte i Berlin 26. september 2019 og telefonsamtale 12. oktober 2019.
- Somalias ambassade i Nairobi, møter 17. februar 2015 og 15. februar 2019.
- Vestlig diplomat, møte i Nairobi 15. februar 2019.

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.